Director: Al. Gregorian

Sfarmă-Piatră

Redacția și Administrația Bucuresti
Str. Domnița Anastasia, 16 — S. I
Telefon 3.76.05

Ungaria cere armistițiul

Naționalismul constructiv

O expresie primejdios de amăgitoare, ce se vântură azi în vorbăria noastră politică, e aceea de „naționalism constructiv". Ea n'are niciun conținut real, dar vrea să dea iluzia unui conținut. O întrebuințează de predilecție partidele democratice opunând-o curentelor naționaliste. D. Guță Tătărăscu, norocosul moștenitor al unor morminte, vorbește pompos despre un naționalism constructiv, care e ceva ca oțetul într'o salată democratică. El n'are timp să observe că naționalism și democrație sunt două noțiuni ce se exclud și că fuziunea lor nu corespunde niciunei realități politice și sociale pe harta Europei de azi. Pseudo guvernarea sa de doi ani și jumătate, a cărei notă pitorească o dau Nachtii și Groszii, e însăși negația naționalismului prin suprimarea ziarelor românești și ocrotirea presei iudaice, și însăși negația democrației prin instituirea cenzurii și a stării de asediu. Când eu și Nae Ionescu, doi profesori universitari nu chiar așa de necunoscuți în cultura românească, n'avem voie să ne scoatem ziarele, în timp ce d. Alfred Hefter își aduce tipografie americană și scoate două cotidiane, îți trebuie într'adevăr un curaj moral de prim-ministru ca să te lauzi că faci naționalism constructiv.

Alt naționalist constructiv din aceeași alviță verbală e d. Ion Mihalache. Între Schöpkes și Zipstein, senatori țărăniști ai românilor, și Brauer plus Rosenberg, tot atât de țărăniști deputați ai românilor, d-sa nu pregetă să creadă serios că e chemat să monopolizeze chiar naționalismul constructiv. E drept că domnii Lupu și Madgearu, voiajori la Paris, i-au aplicat o violentă corecțiune visătorului Mihalache, implorând pe marii-maeștri și venerabili ai Frontului popular internațional să intervină efectiv și să salveze democrația română amenințată de constructivism autohton.

În realitate, România mai nouă n'a cunoscut decât un singur naționalism constructiv: acela al Brătienilor. Nu al partidului liberal, ci al Brătienilor. Pentru oamenii aceștia cu voință de tirani, — n'am cunoscut personal pe niciunul — liberalismul era o platformă, naționalismul însă o natură. Ei au construit pe temelii românești pentru scopuri românești. Dacă există și o finanță românească alături de cea evreească, și o industrie și un comerț românești alături de cele evreești, aceasta e opera „Brătienilor". Veți zice: nu instituții românești, ci cointeresări liberale. În parte, aveți dreptate; în total nu. Instituțiile create de Brătieni aduc averi liberalilor, dar ele asigură lucru și pâine românilor. Și trebuie să preferăm de o mie de ori, bunăoară, Societatea Tramvaielor Bucureștene, unde nu există decât români băștinași, Discomului, care e un imens parazitism evreesc în averea statului.

Discomul acesta, invenție drăcească a speculației iudaice, e imaginea tipică a concepției economice național-țărăniste. Brătienii aduseseră ideea cointeresărilor, adică valorificarea bogățiilor statului, prin inițiativa particulară pur românească. Sistemul a fost combătut cu extremă violență de național-țărăniști și de jidani. Unii pentru motivul că veniturile acestor bogății valorificate intră mai mult în punga liberalilor decât în bugetul statului; ceilalți pentru motivul că ei erau excluși dela beneficiile cointeresărilor. E adevărat că setea de câștig a liberalilor se dovedea nesăturată, dar nu e mai puțin adevărat că ei creau ceva de care beneficiau în mod exagerat. Brătienii au încurajat sistemul cointeresărilor în această formă din voința de a crea o industrie și un comerț românești pe temeiul apetitului de câștig. Aceasta era concepția generală a epocei liberaliste. Imorală ca principiu; necesară însă la un început de economie națională. Dacă național-țărăniștii ar fi lucrat ca niște români adevărați, n'ar fi putut face altceva decât să mențină cointeresările, rectificând câștigurile exagerate ale particularilor cointeresați.

Național-țărăniștii au săvârșit însă o crimă fără pereche în istoria economiei noastre românești: în locul COINTERESARILOR, au adus concepția CONCESIUNILOR. Averile statului ei le-au concesionat evreilor din țară și evreilor din străinătate. Nu cunosc alt partid sau altă clasă conducătoare de oriunde să fi mers cu inconștiența până la această limită. Brătienii au creat. Național-țărăniștii au concesionat. Liberali s'au cointeresat la averile statului puse în valoare de ei; național-țărăniștii le-au închiriat și le-au arendat străinilor pe nimic. În locul creației autohthone, ei au întronat un parazitism de proporții fantastice, care în realitate e o aservire a resurselor statului în ghiara străinilor. Discomul e imaginea tipică a acestei bizare concepții economice.

Cointeresările brătienești aduceau mai presus de toate un bun de mare preț: încrederea în energia românească constructivă. Instituțiile bancare, industriale și comerciale, create de ei, indiferent dacă statul pune capitalul, iar particularul ia câștigul, sunt dovezi de energie creatoare autohtonă. Cointeresările și anumite măsuri de sprijin financiar au încurajat gustul românului pentru întreprinderi economice. Acesta era un mare și incontestabil câștig din punct de vedere național. Brătienii au fost în felul lor dascăli de energie constructivă românească. Prin concesiuni, național-țărăniștii s'au așezat într'o poziție diametral opusă. Sistemul lor a urmărit distrugerea oricărei încrederi în propria energie a acestei țări și a acestui popor. Când chemi străinii să-ți facă șosele și, prin gura unui inginer, declari depe banca ministerială corpul nostru tehnic întreg incapabil să construiască un drum, crima împotriva inteligenții și energiei autohtone apare în toată monstruozitatea ei.

Național-țărănismul concesionar e cea mai mare ofensă ce s'a adus vreodată poporului român. În numele statului, acest popor care, înainte de războiu, și-a construit căile ferate ce funcționau în mod exemplar, și-a construit uriașul pod de peste Dunăre, porturile fluviale și maritime, și toate edificiile publice monumentale, e declarat acum incapabil să se gospodărească la el acasă. Aceasta, după efortul eroic prin care el și-a clădit statul României Mari!

Brătienismul a fost, în felul lui, naționalism constructiv și o mare școală a energiei naționale în desfășurare. Țărănismul e internaționalismul parazitar și distructiv, precum și un sistem diabolic de paralizare a puterii constructive românești. Dela 1928 încoace, țara noastră a intrat într'un regim de părăginire cataleptică. Suntem obligați să asistăm cu mâinile încrucișate pe străinii cari au luat în exploatare așezămintele create până ieri de puterea înaintașilor noștri.

În această situație, d. Ion Mihalache se crede naționalist constructiv, iar d. Guță Tătărăscu îi face concurență verbală, după ce, într'o guvernare de doi ani și jumătate, a acceptat integral robia economică moștenită dela țărăniști și nici măcar n'a încercat să modifice o iotă din această rușine națională!

Am comparat cele două concepții politice dominante în economia românească, arătându-le în mod sumar consecințele, pe care, de altfel, toată lumea le cunoaște. Ținem să spunem totuși că, dacă nu putem admite în niciun caz regimul concesiunilor, nu suntem apologeții cointeresărilor liberale. Cointerăsările se pot înțelege în complexul de împrejurări al epocii lor. Ele nu pot fi însă normative la infinit. Ele nu pot fi modelele de urmat ale unui naționalism adevărat, stil veacul al XX-lea.

Pentru noul naționalism, binele fiecăruia decurge din sacrificiul tuturor. Pentru liberalism, beneficiul câtorva trecea înaintea binelui general. Naționalismul se poate numi eroic în măsura în care fiecare se va sacrifica pentru binele tuturor. În acest climat moral, acumularea monstruoasă de capitaluri individuale este exclusă. Aceasta nu înseamnă însă suprimarea posesiunii individuale, vis ce s'a dovedit absurd chiar din practica excesivă a marxismului comunist.

Sunt astăzi șefi ai mișcărilor naționaliste dela noi cari cred serios că triumful acestor mișcări trebuie să însemneze salvarea capitaliștilor burghezi. După concepția acestor șefi anacronici, noi n'am lupta în realitate decât pentru salvarea liberalismului economic. Măcar că stau în fruntea mișcărilor naționaliste, acești oameni nu pricep absolut nimic din spiritul vremii noastre. Spiritul acesta pretinde sacrificiul tuturor pentru salvarea statului și pentru binele lui, iar nu sacrificiul naționaliștilor pentru salvarea burgheziior bogați, amenințați de anarhia comunistă. Naționaliștii noștri nici nu au, de fapt, vreun program al naționalismului constructiv, tocmai din pricina mentalităților anacronice, care îi prezidează.

Principiul muncii benevole, de care am vorbit în numărul trecut al lui „Sfarmă Piatră", nu e și nu poate să fie programul naționalismului constructiv. El e numai un mijloc de educație morală în sensul pregătirii pentru sacrificiu. Naționalismul constructiv va trebui să însemneze valorificarea bogățiilor statului prin energia și inteligența autohtonă, în folosul statului cu precădere covârșitoare. El nu va suprima participarea particulară, chiar într'un eventual regim de cointeresări, dar va rectifica cu cruzime, dacă va fi nevoie, apetitul de câștig anormal și imoral. Într'un regim de economie dirijată nu e posibilă și nu e admisibilă acumularea de bogății monstruoase individuale în paguba statului sau în paguba muncitorilor. Cu cât va fi cineva mai dotat cu atât va fi chemat la mai mari sacrificii. Inițiativa particulară va fi încurajată cu atât mai mult cu cât tocmai pe ea se întemeiază sacrificiul personal pentru binele tuturor sau pentru binele statului. Fără inițiativa și aportul personal nicio viață economică nu poate prospera, dar acumularea de bogății fabuloase individuale este exclusă în regimul unei economii naționaliste dirijate autoritar.

Valorificarea bogățiilor statului — chestiune de care în România se leagă în mare parte înflorirea unei civilizații publice — noi o vedem realizabilă printr'un regim de cointeresări rectificate sau de raționalizări moderate.

În orice caz, regimul concesiunilor, sistem de devastare a averilor statului, de furt legalizat, de robie la străini, de ofensă și de paralizare a geniului creator autohton, e ceva ce nu se poate concepe din punct de vedere al unei economii naționaliste.

Intâia grijă a naționalismului constructiv va fi desrobirea economică a României și așezarea întregei gospodării naționale pe temelurile energiei și inteligenții românești. Din colonie părăginită țara aceasta trebue să devină cuibul de mare civilizație al neamului românesc.

Nichifor Crainic

INSEMNARI APOLITICE PENTRU TINERET

Deslănțuirea cosmică a mării mă înfioară și mă reconfortează. Am senzația că întreaga mea materie este acum, în ceasurile acestea peste care bate briza și scandează armonii din Tristele lui Ovidiu, o imensă irigație în care mugesc uriașe valuri deluviene. Trăiesc, sorb cu toți nervii o sublimă simfonie de forță.

Acest incomensurabil abis lichid oferă, într'adevăr, nu știu ce senzație imperială de grandoare și echilibru. Respiri aici deodată melancoliile infinitului, aventura mitică a argonauților și destinul eroic al lui Ulysse.

Poate că nicăeri nu ești mai mult, mai plenar de acord cu tine însuți ca în fața mării.

Muntele îți dă un sentiment specific: dominatoriu, tiranic; cu puțin efort fizic ajungi sus și acolo, iei în stăpânire gratuită și absolută zările orgoliului. Pentru asta ți se cer numai picioare zdravene...

Dar cu cât te cațeri mai sus pe munte, cu atât cazi mai jos în smoala păcatului luciferian al trufiei, — ar spune Paulescu. Muntele îți diformează spiritul. Îți oferă priveliști fără eforturi. Ți-l lenevește. Ți-l închircește ca pe un ienuper ca să poată trăi acolo, pe culmi sterpe, cum trăiește toată vegetația zonelor alpine. Muntele îți doboară elanurile, ți le ologește. În vârful lui ai atins sumum de înălțime. Mai sus știi precis că nu te mai poți ridica, chiar dacă ai năzui, și sfârșești prin a te resemna închizând aripile. Omul devine de aci un tiran plictisit, caută senzații tari, bestiale și demente — se neronifică, se desdumnezeește.

Marea, Thetis, este dinamism, este ritm, este izvor nesfârșit de vitalitate. Ea îți dă certitudinea că în jos comunici direct cu străfundurile pirosferice ale pământului. Îți înfige rădăcinile ființei în adâncuri geologice. Marea este permanent majestuoasă, e reconfortantă, prezența ei e tonifiere morală. Furtunile, valurile marine sunt o continuă invitație la înalt. La înaltul ilimitat, de trombă, care poate să fie până la cer și dincolo de cer. Participi la valsările ei cosmice, te evapori cu ea, te transformi în nor și te risipești binefăcător cu ea în ploae, peste porumburi, peste oameni, peste munți, peste toate vietățile. Devii o binecuvântare, obiect de imprecație, nădejde, milă cerească.

Marea este un gildău primordial cu ape vii. Este încă tânăr peste veacuri. E tinerețe lichefiată și pură...

Să vorbim despre tinerețe, fiindcă atmosfera e propice.

Keyserling într'un eseu al lui (Le conflit des générations) din ciclul „Arta vieții", povestește că într'o zi a surprins pe un învățat teolog protestant, Adolf Harnack, ținând fiului său de cincisprezece ani un discurs care începea astfel: „Dela cincisprezece la douăzeci de ani, îți permit să te crezi mai inteligent decât mine, Dela douăzeci la douăzeci și cinci, va trebui să admiți că noi doi suntem de inteligență egală. Dar începând dela douăzeci și cinci de ani în sus, eu voi pretinde ca tu să recunoști superioritatea mea intelectuală absolută"...

Keyserling găsește că Harnack este un tată înțelept. De ce? Fiindcă acesta, în loc să impue feciorului său să observe bunele maniere, îi dă, dimpotrivă, libertatea și cu o înaltă înțelegere paternă menajează aroganța mucosului.

Asta după Keyserling e o notă bună pentru generația coaptă, care înțelege capriciile generației tinere și este generoasă cu ea, deși factor de progres este numai conflictul dintre aceste generații.

Lecția teologului nostru ne va folosi. Dar se naște întrebarea: cât de sinceră este ea? Vom vedea.

Tinerețea nu e numai o etapă de viață, un interval calendaristic. Ea este însăși viața și e veșnică, fiindcă se înnoiește veșnic din natură. Buricul ei nu se desface niciodată de izvoarele Dumnezeirei.

Simbolul tinereții și șeful în veci al generațiilor tinere este Iisus însăși. El. Care putea foarte ușor să coboare într'un trup bătrân, a venit între oameni sub chip tânăr, a pătimit, a murit, a înviat și S'a înălțat la ceruri tânăr, ca să rămână permanent așa.

Iisus a reformat lumea la treizeci de ani. Vi-L puteți închipui pe El la vârsta lui Pavlică Brătășcanu sau a d-lui Vaida, ieșind din consiliile de administrație și alergând șontic-șontic cu biciul după zarafi prin templu?...

Tinerețea este, dar, vârsta iisusiană. În omul tânăr se reflectează d'n înălțuri ceva din imaginea lui Christos.

Mai mult decât oricare alta, epoca noastră este epoca tinereții. Stilul ei este imprimat de suflul revoluționar al tineretului.

Bolșevismul e o mișcare de tineret. Fascismul, național-socialismul, rexismul, sunt deslănțuiri de forțe tinere. Mișcarea naționalistă dela noi a fost pornită tot de tineret și se menține prin el.

Tinerețea este, iată, dinamică și creatoare. Idealismul ei este ca marea: te provoacă la înalt.

Bătrânețea e, dimpotrivă, statică, parazitară, consumatoare, telurică.

Să revenim acum la sinceritatea lui Adolf Harnack.

Mai întâi ce vârstă va fi având acest teolog? Să socotim. Un student în teologie își termină facultatea cam pe la 27 de ani. Să presupunem că el se însoară imediat și că la 28 de ani are un copil.

Adunând acum 28 cu 15, vârsta fiului, aflăm că Harnack are aproximativ 43 de ani în momentul când vorbește mai sus. Este, prin urmare, un om încă nu bătrân, care se simte în toate puterile vieții.

Ca unul care e sănătos, sigur de sine și de forțele sale, Harnack e dispus să glumească și convine că fiul lui, până la două zeci de ani, îi este superior... (La două zeci de ani ai fiului, tatăl are patru zeci și opt de ani).

Dela două zeci, la două zeci și cinci de ani, băiatul e numai egal cu părintele. (Harnack are acum 53 de ani). De aci încolo începe vârsta critică. Vin albele și slăbănoagele bătrâneți, agonia vieții. Normal ar fi fost ca, pentru vârsta aceasta Harnack să fi cerut tânărului un tratament milos și reverențios.

Să-i fi solicitat feciorului favoarea de a-l seconda în viață, după puterea puțină a anilor săi de colilie.

Dar ce face el?

Nu numai că nu trece sceptrul tânărului, dar își blindează vârsta neputinței cu un autoritarism absolut și se proclamă infailibil. Nici o critică la adresa lui nu mai e permisă. Nici o inițiativă, nici un elan fără controlul bătrânului. Nici o judecată nu o mai bună ca a lui. Superioritatea lui senilă e inegală. Conștient de slăbiciunea lui, Harnack se retrânșează în dosul unui autoritarism arbitrar și cere tânărului să abdice dela viață, să-și asasineze idealurile și să-și degradeze inteligența.

Sistemul acesta odios, despre care înaintea lui Keyserling a vorbit Papini, se cheamă teroare; dictatura bătrânilor — gherontocrație, cum am numit-o eu altă dată aici.

Meschină, egolatră și tiranică bătrânețe are Harnack!

Citesc în „Țara Noastră" discursul d-lui A. C. Cuza dela 14 Iulie — ziua jurămintelor. Nu-mi vine să-mi cred ochilor. Tinerii național-creștini sunt pentru octogenarul nostru profesor de naționalism niște IENICERI... D. Nichifor Crainic e terfelit.

Cine a creiat mișcarea național-creștină?

Harnack, Harnack, faci școală!

„Și în Marea Neagră sunt ape bătrâne, ape moarte. Ele stau, însă la fund, lăsând deasupra apele vii cari vă invită, băeți, la sublim, la înalt.

Al. Gregorian

Majestatea Sa Regina Maria asistă la trecerea trupelor peste Tisa. Mai 1919.

Regele Ferdinand și M. S. Regina trec pe podul Ferdinand. Câmpeni, Mai 1919.

Armata română cuceritoare distribue hrană populației sărace maghiare. Buda-Pesta, August 1919.

Regele Ferdinand și M. S. Regina Maria la mormântul lui Avram Iancu. Sebeș, Mai 1919.

Nu mai învie Ungaria milenară*)

„Domnule președinte,
Domnilor deputați,

Ca ministru de afaceri străine al României aș considera că mi-aș călca datoria cea mai elementară față de țară, dacă n'aș ridica, impotriva unui discurs de felul celui rostit aici de d. Bethlen, cea mai formală protestațiune.

D. Bethlen să afle că în sufletul fiecărui român există destulă gentilomie, ca să ne dăm seama de dificultățile în care se găsește, atunci când vorbește ca minoritar.

Să-mi dea voie deci să nu-i agravăm situațiunea și să-l tratez ca și cum ar fi un majoritar, dar cu toate consecințele ce un majoritar ar trage din felul în care a vorbit. Să-mi dea voe, mai ales, să nu-l confund cu massele minoritare maghiare, dornice de pace și de înțelegere.

Ni s'a spus că am făcut călcări la obligațiunile luate prin Constituțiunea Țării, spun prin Constituțiune, pentrucă obligațiunile din tratatul minorităților nu sunt altceva decât ecoul internațional al unor obligațiuni interne, și ca atare le și privim.

Ni s'a spus că noi persecutăm minoritatea ungurească, pentrucă de câte ori un funcționar ungur nu vorbește românește, își periclitează locul pe care-l ocupă.

Aș dori să știu dacă în vechea Austro-Ungarie ar fi îndrăznit un român să țină un asemenea limbaj și dacă ar fi ajuns ceva dacă nu ar fi vorbit limba majoritară.

D. OCTAVIAN GOGA: In timpul Monarchiei Austro-Ungare, se cerea funcționarilor de la Căile Ferate să își schimbe numele, maghiarizându-l; nu era funcționar de la calea ferată până la cel din urmă acar, care să nu fi fost obligat să-și maghiarizeze numele.

D. N. TITULESCU: Noi preferăm să-și păstreze numele, ca să-i cunoaștem de la distanță!

Veniți să ne spuneți aici, d-le Bethlen, că nu cereți privilegii! Totuși dacă cineva v'a urmărit de aproape, cum mi-a fost dat mie să vă urmăresc de 17 ani, de când s'a făcut unitatea națională, a văzut că nu ați voit să fiți decât niște privilegiați internaționali.

Orice nedreptate făcută unui român se aduce în fața instanțelor românești, în fața organelor administrației românești. Dvs. care spuneți acum că nu pretindeți privilegii, vă duceți, pentru cea mai mică nedreptate la acea instituție de resonanță, la acel extraordinar amplificator care este Societatea Națiunilor, și faceți dintr'un lucru de nimic o acțiune de ordin general împotriva unui neam, care nu are decât un singur păcat: acela de a nu-și fi câștigat unitatea națională decât de 17 ani.

Atât de puțin vreți d-voastră egalitatea și atât de mult curge în sângele dvs. privilegiul, încât atunci când a fost vorba de aplicarea sancțiunilor, v'ați dat la o parte, crezând că Pactul Ligii Națiunilor vă dă numai drepturi, iar îndatoririle trebue să apese numai pe umerii noștri, ai celorlalți.

Aș dori să văd cum Liga Națiunilor, — după ce ați dat bir cu fugiții atunci când a fost vorba de art. 16— ar mai privi cu simpatie limbajul dv. în virtutea art. 19!

Sistemul dv. este simplu de ghicit De multe ori am căutat și am găsit în stima mea pentru apărătorii tezei maghiare un izvor suficent, care să alimenteze dorința mea de apropiere de acest popor vecin, cu calități pe care sunt primul să le recunosc.

N'am reușit să o realizez. Pentru ce?

Pentrucă dvs. nu vreți egalitate cu noi, aveți boala persistenței imaginei pe retină și credeți că Ungaria milenară va reînvia. Ori nu va reînvia niciodată.

Ne trebuesc generații tinere de unguri, generații de tineri cari să nu fi crescut în păcatul spiritului de dominațiune al generațiilor celor vechi, ca să ne putem întinde mâna frățește și să putem în fine, stabili armonia în acest basin al Dunării.

Dvs. nu aduceți aici limbajul violent, pe care vi l'aș ierta, căci violența este sinceritate, este deschiderea inimii, este dorea dreptului ori și cui să vadă ce simți, dar veniți cu limbajul meșteșugit al celor ce au ținut în robie poporul român, cu limbajul măsurat, cu limbajul care nu păcătuește cu nimic în formă, pe care însă, dacă l'aș cerceta de aproape ,aș găsi în el un venin și o otravă care lipsesc din cuvintele pe cari sufletul meu le rostește în acest moment față de dvs.

Conte Bethlen, spuneți alor dvs.: „Românii știu ce voește să facă clasa dirigultoare maghiară din tratatul minorităților. Voește să aibă cui străin pentru ziua cea mare a revizuirii". V'am priceput și vom lupta pas cu pas ca o asemenea metodă să nu poată reuși.

Suntem, — și în numele guvernului regal al României, v'o declar în plină sinceritate — partizani ai egalității minorităților cu noi; dar al unei egalități condiționale de un „sine qua non" indispensabil vieții de stat a României: conștiința dvs. că sunteți români și uitarea că ați fost cetățeni unguri. Ființa dvs. etnică e în afară de cauză.

Minoritățile nu au avut și nu vor avea un apărător mai cald în drepturile lor de egalitate decât pe mine cu condițiunea ca inima mea să-mi spună: minoritarul care îți vorbește, chiar dacă graiul lui nu este curat românesc, simte românește.

Dacă însă este vorba ca prin minorități să ajungem la revizuire, vă repetăm: Nu, niciodată, nici revizuire, nici exagerații în virtutea unui tratat, care nu a avut niciodată sensul pe care pretențiunile dvs. de națiune dominatoare l'a dat în trecut și îl dă și astăzi".

*) Discursul acesta a fost rostit de d. N. Titulescu în ședința Camerei din 3 Noembrie 1935, ca răspuns unei interpelări a deputatului maghiar Bethlen.

Și în Cehoslovacia...

Hebdomadarul JE SUIS PARTOUT consacră o pagină întreagă situației politice din Cehoslovacia, unde acțiunea anti-comunistă se conturează tot mai precis, pe măsură ce propaganda marxistă crește în intensitate.

Reproducem:

In timp ce în Slovacia se organizează rezistența împotriva comunismului, deoarece ziariștii și politicienii jidani se disting printre agenții cei mai activi ai Internaționalei ,nu trebuie să ne mire faptul că reacțiunea populației slovace se traduce prin manifestații antisemite. Incă de acum două săptămâni, orașul Pozsoni a fost teatrul unor turburări antisemite pricinuite de reprezentarea unui film de propagandă jidovească. Ziarul Monseniorului Hlinka, șeful partidului popular slovac, a fost confiscat pentrucă luase partea manifestanților.

Se știe, dealtfel, că partidul Monseniorului Hlinka a luat inițiativa unei campanii antisemite, cerând legi care să fixeze statutul jurkilc al jidanilor, așa cum s'a făcut în Germania.

CUCERIREA BUDAPESTEI

3 August 1919

Generalul Russescu Gh., cuceritorul Budapestei, privind peste Dunăre, spre parlamentul ungurese.
Budapesta, August 1919

Se împlinesc la 3 August 17 ani dela cucerirea Budapestei de către armata română.

Evenimentul acesta este de o impătrită grandoare. El ne dă de patru ori dimensiunile gigantești ale eroismului românesc.

La 3 August 1919 s'a încheiat în triumf cel dintâiu război agresiv din istoria poporului nostru.

3 August 1919 este întâia oară când armatele românești intră biruitoare în capitala unui stat străin.

Armatele antantiste, în tot cursul marelui război, n'au izbutit să cucerească nicio țară străină cu armele. Din grupul lor, soldații Regelui Ferdinand I sunt singurii cari la 3 August au înfipt un drapel aliat în inima unei țări inamice.

La 3 August 1919, România a salvat bazinul dunărean și toată Europa dela bolșevizare.

„Sfarmă Piatră", pătruns de sentimentul gratitudinei față de făuritorii de istorie, închină acest număr, nu fără un explicabil orgoliu, memoriei Regelui Ferdinand, devotatei noastre Regine Maria, ofițerilor și soldaților români morți la Tisa, la Szolnok și în toată Ungaria, cuceritorilor Budapestei, cari încă trăiesc printre noi.

„Sfarmă Piatră" are în cel mai înalt grad cultul mistic al eroilor.

1919

Istovită de lupte, bântuită de criză și redusă în proporțiile ei panoniene, istorice, Ungaria căzu în anul 1919 pradă unor violente agitații bolșevice. Bella Kuhn își instală cartierul operațiunilor la Budapesta. După o formidabilă propagandă revoluționară, în care rublele desăvârșeau opera dinamitei și a asasinatului rosu, el proclamă la 21 Martie 1919 dictatura proletariatului peste toată Ungaria și constitui primul guvern comunist iudeo-masono-maghiar. După aceea, evreul Kuhn elaboră un plan de infiltrațiune lentă, mai întâi, în România și Cehoslovacia, după care trecu repede la proiectul unei cuceriri armate a acestor două țări succesorale. Astfel, deși Ungaria semnase armistițiul general, dictatorul bolșevic porni ofensiva contra cehoslovacilor. Bine înarmați și susținuți materialmente de Moscova, bellakuhniștii repurtează câteva ușoare victorii asupra tinerei armate cehoslovace și nu sunt opriți din demența lor biruitoare decât de somațiunile puterilor aliate. Dar intervenția diplomatică a aliaților nu avut decât un succes parțial. Imediat după armistițiul ungaro-cehoslovac, bandele anarhiste ale lui Bella Kuhn încep incursiunile în Ardeal. E luna Iunie 1919. La această dată efectivul armatelor roșii aduse pe Tisa se ridica la 170 batalioane cu 90.000 arme; 127 companii de mitraliere cu 964 piese; 327 guri de foc; 10 escadroane; 9 trenuri blindate; 13 companii de pionieri; 40 avioane; în total: 8 divizii și 3 brigăzi independente, plus un detașament mixt.

Noi dispuneam numai de 6 divizii de infanterie și 2 de cavalerie. Un front în toată puterea se întinse între localitatea Csap și gura Mureșului în luna Iulie. Timp de 7 zile trupele române luptară din răsputeri și nu cu puține pierderi împotriva unui inamic foarte agresiv, care fu asvârlit în cele din urmă peste Tisa.

Dela această înfrângere cumplită, (25—26 Iulie), care urma altor dezastre maghiare dela Szolnok și Rakamaz, românii începură o fulgerătoare urmărire a armatelor bolșevice până în inima Ungariei. Neavând răgaz ca să se reculeagă, inamicul trebui să se retragă în debandadă pretutindeni. El concentră apoi trupe în regiunea Czegled-Abony-Kecskemet și încercă o rezistență zadarnică.

Două grupuri ale armatei române — unul principal care avea misiunea de a zdrobi sau captura grosul efectivelor roșii și altul secundar cu ordinul de a înainta în direcția Budapesta și a cădea în spatele lor —, își făcură datoria rapid și în mod glorios. La 3 August majoritatea unităților maghiare se predară. Grupul generalului Holban execută un marș forțat de 50 km. atingând în seara de 3 August localitatea Pecsel, 15 km. depărtare de Budapesta.

Resturile regimenteler comuniste fură înconjurate de români la Miskolez și capitulară cu un foarte bogat material de război.

In aceeas zi de 3 August, generalul Russescu din grupul generalului Mosoiu intra biruitor în capitala Ungariei.

Episodul cuceririi Budapestei este sublim.

In ziua de 2 August 1919, după o odihnă de câteva ceasuri, fiindcă în ajun avuseseră loc lupte de guerilla, brigada 4 de roșiori reluă în zori lupta din proprie inițiativă. Mari detașamente din armata roșie fură învăluite prin surprindere și silite să se predea. La ora 7 dimineața, după numai trei ceasuri de luptă, comandantul trupelor bolșevice trimise parlamentari ca să ceară armistițiu. Propunerea de încetare a ostilităților sosi la ora 9 dimineața comandamentului român. La ora 9 și un sfert se primi vestea demiterii guvernului anarhist al lui Bella Kuhn. Bella Kuhn fugi în Austria. Tatăl său căzu prizonier. Generalul Russescu, fără să creadă în sinceritatea armistițiului oferit de unguri, continuă înaintarea. Pe șoseaua Czeyeld-Alberty, el surprinse o divizie bellakuhnistă în drum spre Budapesta. Cinci escadroane din brigada patra deslănțuiră o șarjă fulgerătoare. Inamicul însă se retrage în debandadă, nu primește lupta și capitulează.

La ora 13 și 15, în timp ce cavaleria noastră curățea terenul de ultimele bande bolșevice, la brigadă sosește o scrisoare din partea șefului misiunei militare italiene, colonelul Roumanelly, prin care generalul Russescu era rugat să înceteze înaintarea „ca să nu se îngreuieze mai mult actuala situație politică a Budapestei". Generalul nostru comandant trimise scrisoarea la marele cartier general și continuă operațiunile. Ungurii cerură din nou armistițiu. Regimentul 11 roșiori din brigada 4-a fu trimis să ducă tratativele, să ia în primire prizonierii și materialul de război, subt comanda locotenent-colonelului adjutant Atanasescu. Tratativele fură terminate în cursul nopții de 2—3 August, obținându-se dezarmarea a cinci divizii bolșevice (2, 3, 4, 5 și 7).

In dimineața zilei de 3 August 1919 brigada 4-a își reia înaintarea spre Budapesta în cap cu generalul Russescu. La ora 16 românii ajunseră la porțile cetății.

Mișcarea executată de roșiori fu atât de accelerată, încât trupele de apărare a capitalei maghiare fură capturate având puștile încă piramidă... O baterie roșie căzu fără să fi apucat să tragă măcar o ghiulea. Unitățile de lucrători ai așa zisei „armate albe" cu un efectiv de 20 mii oameni n'avură nici cle timp să își desfacă armele din piramizi! Înainte de a pătrunde mai adânc în oraș, generalul Russescu somă autoritățile budapestane să vină să facă act de supunere, fiindcă altfel pune tunurile în bătae. Veni imediat o delegație a noului guvern Peidl cu împuternicirea de a oferi armistițiul general, cerând sistarea înaintării și liberarea orașului. Comandantul brigăzii trimise deputațiunea maghiară generalului Traian Moșoiu la Czeyled și își însiră unitatea gata de atac în fața celei de a doua linii de apărare a Budapestei.

La ora 17 un comisar al poporului din guvernul Ungariei roșii veni cu o mașină cu steag alb și invită pe generalul Russescu să participe la un consiliu de miniștri.

Insoțit de un singur ostaș român cu carabina la picior, generalul plecă să ia contact cu guvernul bolșevic. Sosi în plin consiliu de miniștri. Discuțiunile durară câteva ceasuri. Deveniseră plictisitoare. Piedl cerea cu orice preț retragerea trupelor române. Atunci generalul Russescu scoase ceasul și spuse:

— Domnilor, mai aveți răgaz de câteva minute. Dacă până la ora 8 nu mă întore în mijlocul trupelor mele, va începe bombardamentul. Așa am dat ordin la plecare!

Guvernul se supuse condițiunilor comandantului cuceritor, lăsă orașul la dispoziția trupelor române, dădu asigurări că cele trei regimente comuniste cari se aflau în Budapesta vor rămâne închise în cazărmi, poliția cetății fu dată pe seama brigăzii a 4-a care dezarmă în timpul nopții 40.000 lucrători revoluționari, generalul își luă comandamentul de ocupație la hotel Duna palota (Rietz), iar tricolorul românesc fu înfipt pe frontispiciul parlamentului Ungariei.

In noaptea de 3 August 1919 sosiră la Budapesta și câteva detașamente de infanterie (regimentul 2 vânători, azi 1 vânători de gardă nr. 2, și altele).

A doua zi, 4 August, sosi în capitala Ungariei generalul Măldărescu, comandantul trupelor de operație din Transilvania. El luă orașul în primire, numi pe generalul Holban guvernator militar al Budapestei și dădu ordine să se împartă hrană gratuită populației sărace.

La ora 16, generalul Măldărescu primi defilarea trupelor biruitoare pe bulevardul Andrassy.

Cucerirea Budapestei de către eroica armată română, înseamnă salvarea Ungariei dela moarte.

Populația ungară, fericită că a scăpat de teroarea regimului evreo-bolșevic, a ieșit pretutindeni înaintea trupelor cu flori și a oferit hrană gratuită soldaților. In multe părți primarii maghiari au întâmpinat pe comandanții noștri cu pâine și sare.

Cucerirea Budapestei înseamnă deopotrivă și salvarea Europei dela bolșevizare.

Istoria va trebui să consemneze că primul nostru avânt epic peste hotare, a fost în slujba civilizației și a culturii.

Flăcăii noștri în marș spre Buda-Pesta. August 1919

APOTEOZA U

Artileria română trecând pe podul Frantz Iosef, Buda-Pesta, August 1919

O companie de mitralieră pe străzile Buda-Pestei. August 1919.

Generalii Moșoiu și Olteanu în fruntea trupelor, intrând în Chișinău. Septembrie 1919

Suveranitatea unei națiuni este petala de lumină a destinului ei. Epică și majoră, silueta ei se profilează ca un brâu de nădejdi, ca un curcubeu al viitorului, peste nopțile umbratice ale istoriei. Când poruncile ei se împlinesc, din întunecimile mumelor istorice pâlpâiesc fulgerile de lumină ale răzbunărilor. Veacurile se răstoarnă și peste mortăciunea lor se prăvălește blocul faptei croitoare de alt destin și granitul voinței de altă viață. Căci numai sub semnele auguste ale suveranității iau trup mișcările strămutătoare de hotare și cântecul unui nou stil de viață. Dacă nu există mărire morală fără asceza faptei izbăvitoare, nu există misiune fără suveranitate. Numai accentele ei de octavă a istoriei împlinită duhului comunitar cultul înaltului și cadența maiestoasă a cuceririlor. Chiar eroismul și sfințenia, supremele dogme tutelare ale frunții lui Sfarmă Piatră, sunt adeseori trunchiate, dacă nu chiar condamnate la moarte, fără superba apoteoză a suveranității.

Dar suveranitate înseamnă în același timp autocefalie și afirmare. Stăpânire și conducere, faptă și credință în propriul tău viitor. Iată de ce ea nu coincide niciodată cu marile și micile retrageri din istorie. Suveranitatea nu poate fi mimoră și pasivă, după cum Dumnezeu nu poate fi meschin și mărginit. Rațiunea ei de a fi este necurmata participare la croirea sorții popoarelor. Suveranitatea este faptă creatoare de ursită istorică. Și cu ea sam spus tot. Ea nu poate fi decât majoră și luminoasă, întreagă și teatrală. Nu se poate nici închina, nici închiria. Și aici se deschide prăpastia care desparte România în două: Romania tânără și naționalistă, al cărei zeu tutelar este spiritul eroic al lui Sfarmă Piatra, și Romania bătrână și democrată, împătimită, în bolile corupției și ale slugărniciei. Cea dintâi, așa cum a spus-o cu glasul său de tulnic și părjol Sfarmă Piatră, vrea o suveranitate autocefală, românească și creștină, cea de a doua, adică Romania democratică, vrea o suveranitate anexă, închinată iudeo-francmasoneriei și prin mijlocirea hrubelor capitalismului internațional. Ori, o suveranitate închiriată, nu mai e suveranitate. E ceva pe măsura sferodocsiei dela muribundul „Cuvânt Liber".

Tinerețea și volnicia lui Sfarma Piatră o refuză. El vrea o suveranitate adânc ancorată în mândria sângelui nostru, suveranitatea cucerită prin hecatombele de vieți românești. Căci numai o astfel de suveranitate ne poate fi apoteoză și garanție de viitor. Pentrucă suveranitatea noastră trebue să fie total în slujba viitorului. De trecut o leagă doar firul subțire al intențiilor și eforturilor înăbușite sau retezate la jumătatea drumului spre împlinire; de viitor tot freamătul unei țări cu voința dârză de a se mântui.

Dacă așa este, viitorul nostru este în funcțiune absolută de suveranitatea noastră, iar suveranitatea în funcție de viitorul nostru.

Cucerirea Budapestei, la 4 August 1919, este fapta cea mai înaltă ca semnificații a istoriei românești. Suntem, mi se pare, singurul popor care am cucerit, în războiul despre care vorbim, capitala adversarului. Și cred că nu este o simplă întâmplare.

Necesitatea organică a destinului nostru istoric ne impunea acest gest cu suverane accente cuceritoare. Măreț în amploarea lui majoră, — era doar expresia impetuoasă a unui neam întreg trezit la altă viață, — acest gest, peste înfrângerea ireparabilă a dușmanului, însemna unirea noastră definitivă. Ce a urmat gestului eroic nu înseamnă mare lucru. Căci ce era existența noastră istorică, tăiată în două de spinarea ocrotitoare a Carpaților, decât aceea a două jumătăți de trup însângerat, cari se căutau necontenit, fără posibilitatea de a se contopi într'o unitate supremă. 4 August 1919 înseamnă proclamarea victorioasă a acestei unități. Nimic exterior ei nu i se putea opune. Pentrucă nimic nu este mai sfânt și mai tare în lume decât o națiune încleștată pe viață și pe moarte în dinamica cuceritoare a suveranității sale. Această proclamare a unității suverane venia ca o poruncă de foc a fatalității.

De aceasta sunt convinși și cei mai înverșunați dușmani ai noștri. Smulgem un fapt semnificativ relatat de Octavian Goga în magistrala conferință „Ideia Națională".

Un scriitor ungur, bun cunoscător al trecutului nostru, Ianco Benedek, într'o carte apărută de curând, tratând istoria iredentismului românesc, urmărește, prin lumina evenimentelor, această desfășurare seculară, arătând că dela Mihai Viteazul încoace un impuls conștient al tuturor manifestărilor noastre de viață ne-a împins spre unirea politică și că războiul recent al desrobirii nu era decât o verigă dintr'un lanț de evoluție. Înaintatul autor din vecini are dreptate. Ideia națională la noi, pornind din conștiința organică a unității, pe care au păstrat-o masele anonime totdeauna, s'a desfăcut încetul cu încetul, a cucerit toate mințile și a devenit suprema noastră dogmă. Războiul s'a desprins ca un fruct copt din această ideologie a vremii. Acum că a trecut ca un vifor groaznic peste capetele noastre, când stăm să-i dramuim destănțuirea, înțelegem că el s'a impus cu puterea fatalității, că nu l-a făcut nimeni, că nu e opera chibzuinței unor singuratici, ci descărcarea vulcanică a unei epoce: triumful ideii după îndelungă acumulare de energie a atâtor generații. Războiul întregirii neamului l-a decretat conștiința tuturora, nu ca o socoteală de câștig, ci ca o pornire furtunoasă fără frâu, un uragan moral exprimat nimerit în fraza lapidară a răposatului Filipescu: „Sire, ori te încoronezi la Alba-Iulia, ori mori pe câmpia Turzii, altcum praf s'alege și de țară și de dinastia ta". Înflăcăratul patriot, acest târnăvi ecou al bolerimii noastre de baștină, a avut vizionea limpede a realității: noi trebuia să mergem la moarte ca la un examen al credinții, nu ca la împlinirea unei probleme de rațiune. Așa a fost războiul nostru, sinteza lui mi-a dat-o un tânăr sublocotenent adus de pe câmpul de luptă împuscat în piept, care când m'a recunoscut o clipă în delirul

NEI BIRUINTI

lui, mi-a încolăcit brațele după gât și mi-a murmurat în friguri cuvântul : *Alba-Iulia*... Nu fusese niciodată în Ardeal, dar murea pe buze cu parola istoriei noastre de veacuri, un soldat al ideii...

Și ca tabloul luptei ce se da între două mosteniri radical opuse să fie și mai complect, mai desprindem câteva crâmpee din condeiul învolburat al vizionarului Octavian Goga. „Alma Mater dela Budapesta...

Subt zidurile ei reci și sure patru ani de zile s'a plimbat revolta mea. Mi-aduc atât de bine aminte de văltoarea noastră de atunci. Trei sute de studenți români, smulși din umbra satelor ardelenești, aruncați pradă molohului acolo în metropola dușmană. E o poveste umilă, amară și plină de înțeles. Pare că le văd și azi rândurile băieților cari aduceau toată sfiala și cuviința țărănească în vălmășagul străin. Eram picături agitate într'o mare care avea de gând să ne anihileze, eram punctele de observație, posturile de avantgardă ale românismului primejduit în existența lui. Un angrenaj savant, o vastă șurubărie era angajată la distrugerea noastră. Pedagogia agresorului avea la bază ideea de a ne face ienicarii culturii maghiare. Pentru acest scop colaborau toate dimprejur : școală, mediu, gazetă, fiece respirație. Era o luptă inegală și necontenită. Din toate colțurile ne pândea acest duh cutropitor, subt ale cărui rețele meșteșugite trebuia să ne stârcurăm noi trei sute de desrădăcinați. Îmi apar acum în minte crâmpee din nemiloasa risipire de energii. Subt cupolele de bronz se mișca stângaci și timid firea noastră dela țară, furnicarul ungaro-semit nu ne păstra nici o înrudire, eram călători speriați, fără niciun razim, pe ulițele lui. Pretutindeni, în sălile de cursuri, în bibliotecă, în laboratorii, în folie'oanele ziarelor, la teatru, în glumele noastre cotidiane, molohul se furișa după noi să ne strivească cu sufiarea lui..

Și cu toate aceste d-lor, n'am fost învinși !

Din această încleștare de forțe am ieșit deasupra. În camerile prăfuite unde se adăpostia sărăcia noastră de bieți bursieri, ca în niște cetăți fermecate, nu putea pătrunde zgomotul profan de afară. Acolo ne frământam noi în luptă grea cu mizeria, în luptă cu problemele complexe ale studiului în luptă cu sintaxa limbii materne, se călea armura noastră de mâine.

Din acest amestec de sensații și indemnuri se împletea cântecul ascuns al sufletului, povața noastră de fiecare clipă. După opera de abstracțiune a băncilor universitare așteptam undele noi ale amintirilor rustice, zestrea sfântă a copilăriei noastre. Seara, câteodată, când ne întâlneam cinci-sprezece luni pe munții Czellert, încolo de Dunăre, la cârciuma unui șvab, mi-aduc aminte, în piscotreala noastră urla babilonul care pe scăpa din căluțele lui în clăița unde beam vin acru, coborâș Ardealul cu patimile lui aspre, cu toată protestarea țărinii de acasă, erau dorurile câmpenești prinse în recitativul plângător al doinelor dela plug, dintre ele zămbia cicălitor o poezie de Coșbuc sau fulgera o strofă din Eminescu, erau snoave de sezători și tropare bisericești, era ritmul secular al istoriei noastre pe care-o duceam mai departe. O solidaritate de sectă ne strângea într'un mănunchiu, aveam conștiința limpede a unei tovărășii militante. Căzdeau teorii de seminarii făurite ca să ne cletine, căzdeau neputincioase tentaculele multiple ale asfaltului, căzdeau înfrânte toate ispitele Budapestei. Pe marginea Dunării ne duceam des în amurguri, dar în vremie ce priveam valurile înspumate ale mărețului fluviu, ochii ne călătoreau departe și subt tâmplele înfierbântate simțeam cum ne svâcnesc răsvrătările Oltului... Atunci, în această particulară configurație de împrejurări, o seamă de studenți, tineri și îndrăzneți ca d-voastră, în ochi cu aceleași strălucîri și în suflet cu același ideal de artă, am înjghebat revista „Bucemărul" și ani dearândul, tin minte, într'o pivniță dosnică unde se instalase mica noastră tipografie, ne întruneam permanent cenacul de conspiratori cu prisos de nervi și cu gesturi largi, coborându-ne pe hârtie visul rebel, avansând prin svârcolirea noastră subterană, cine știe, un preludiu al desrobirilor viitoare"...

Popoarele nu uită. Memoria inimii lor colective, ca un imens sicriu închide și dospește întâmplările și faptele trecutului. Grație acestei păstrări integrale, ele devin zestrea sângelui. Nu mai sunt probleme de rece calcul intelectual, ci fântâni de credință. Când aceste fântâni ale istoriei sunt răspîine de vitregiile vremilor de vrăsmășie, din ele izbucnesc plesnele de fulger înspicat ale răzbunării. Răzbunările în astfel de cazuri sunt totdeauna masive și totalitare. Puterea lor este puhoi și voința lor anonimă devine lege creatoare de altă soartă. De aici, din cele mai adânci rădăcini ale ontologiei noastre organice, trebuie prinsă gloriosa semnificație a zilei de mare biruință, 4 August 1919.

Apoteoza acestei zile a despicat două destine, a două națiuni dușmane până atunci, și ne-a legitimat suveranitatea cucerită.

Noi am biruit dușmanul de veacuri, după cum l-am biruit totdeauna dealungul unei istorii de mastere pătimiri.

Trufia lui însă, atât de caracteristică sângelui turanic, n'a dezarmat încă. Ieri instrumenta aspru și metodic toate uneltirile unei neîndurate opresiuni, astăzi a luat calea milogelii revizioniste. Dacă grumazul trufașei opresiuni a fost iremediabil răpus, mult mai ușor ne va fi să lovim în creștet, așa după românească datină a lui Sfarmă Piatră, și catapiteasmă de mențiune și păcate a revizionismului.

Noi nu vrem să cerșim milă și dreptate. Vrem să ne afirmăm suveranitatea cucerită, după sfântul testament al oasemintelor care ne-au dat-o.

Subt cortul de lumină al apoteozei dela 4 August 1919, vrem să creștem, până la înălțuri, floarea destinului nostru suveran !

Așa e porunca sângelui nostru!

Grigore Popa

Generalul Olteanu mulțumește unui soldat de felul cum s'a purtat în lupte. Duna-Patak, August 1919.

Buda-Pesta. — Casa în care d. general Rusescu Gh. a primit declarația de capitulare a guvernului ungar, la 3 August 1919.

Ungaria cere armistițiul.

Defilarea infanteriei noastre eroice. Carelı-Mari, Iunie 1919.

Patrulă de infanterie la Buda-Pesta. 3 August 1919.

Generalul Moşoiu primit de primarul Carașului, Chișlured, cu pâine și sare. Septembrie 1919.

Notabilităţile Budapestei se prezintă generalului Mălăreseu. Buda-Pesta, 1919.

Sentimentul expansiunii românești

Fapta intrării armatei române în capitala Ungariei prăbușite are un tâlc istoric a cărui amploare se revarsă mult peste marginele de înțelegere ale unui eveniment obișnuit.

Ocuparea Budapestei a venit ca o încoronare supremă a unei biruinți pentru care nu s'a precupeţit nici sânge, nici suferințe. Atunci când Europa întreagă îți făcea impresia unui câmp imens de obosită descompunere spirituală, României i-a fost dat să săvârșească un act de cucerire și de salvare în același timp. Printr'o superbă mobilizare a tuturor izvoarelor de vitalitate etnică, neistovite — ca prin minune — de drama necruțătore a războiului, România și-a îndeplinit misiunea pe care ceasul de cumpănă al vremii i-a cerut-o.

Primejdia comunistă lua proporții înspăimântătoare. In văzduhul turbure și de continentală agonie al anului 1919, anarhia bolșevismului risca să-și întindă plaga otrăvită peste trupul tuturor țărilor. Vecina și veșnica noastră dușmană, Ungaria, căzuse deja sub steagul sângeros al porunciI lui Bela Kuhn. Revoluția leninistă cuprinsese în brațele ei de foc putredul colos de la răsărit, iar Italia se găsea în gura unui hău din care puțin mai trebuia ca nici o forță umană să n'o mai poată scăpa.

Puhoiul roșu urma să treacă valurile liniștite ale Tisei, pe deoparte, și bătrânele ape ale Nistrului, pe de alta, pentru a-și împleti ramurile în inima pământului românesc.

Demoralizați de-o prea îndelungată ocupație și de vitregia câtorva lupte în care pierderea de suflete întrecuse așteptările, logic era ca noi să ne complacem într'o stare de amară pasivitate și cu povara întâmplărilor pe creștet să ne ținem obrazul în bătaia aspră a vânturilor. Ceeace nu s'a întâmplat.

Elanul a țâșnit ca o vlăvătale ascunsă'n jarul de sub cenușă. Crestele Carpaților au fost trecute și visul intrării în Ardealul robilor și-al durerilor nemărturisite decât codrilor, s'a realizat.

Față 'n față cu două națiuni împilatoare — Rusia și Ungaria — care ne amenințau cu aceleași sinistru pericol, România trebuia să-și apere acum ființa să nu-și lase adică sdruncinat echilibrul cucerit după multe și descori descurajante oscilații. In acest gest de apărare a românismului, ca o inalterabilă și organică entitate etnică, suntem pe deplin îndreptățiți să vedem unul din frumoasele momente ale istoriei noastre sau dacă vreți o piatră de temelie a destinului nostru.

Trecerea Românilor peste Tisa este o faptă care s'a hrănit dintr'un conținut sufletesc fecund. Și asta nu conștient, ci într'un chip asemănător (sau identic) aceluia în care un copac, de pildă, își suge până în verdeața frunzelor sevele vieții.

Prin ocuparea Ungariei, suflarea românească și-a dovedit tăria și superioritatea față de popoarele cuprinse sub botezul generic de sudesteuropene. Ea este una din foarte puținele realități pe care se poate dura o credință și un sentiment al destinului național. Deaceia valoarea ei se înzestrează cu mai vădită semnificație simbolică atunci când o analizezi după criteriul virtualităților ce le conține.

România nu se va realiza pe plan istoric atâta vreme cât va continua să vegeteze în scepticism și indiferență. Un fior frenetic de încredere mesianică, — numai el e în stare să ne trezească sufletele dintr'un somn barbar și prea îndelungat, reînviindu-se latențele energetice. Căci dezastruoasa noastră comoditate este un obicelu, sădit aici de lenevia unui orient decăzut și nici de cum expresia directă a substanței românești. Și pentruca încrederea aceasta să nu fie o simplă iluzie se cer fixate unele puncte de sprijin culese din câmpul istoriei. In frontul de granit al acestor puncte de suport și justificare se integrează și intrarea Ungariei haotizate de teroarea roșie sub flamura tricolorului românesc.

Se agită cu un zel îmbucurător ideia revoluției naționale. Ceeace înseamnă că undeva, în împărăția subpământeană a simțirii românești, se plămădește o formă nouă de viață. Această idee, după cum e și firesc, se razimă pe un sentiment de profundă încredere în menirea românismului. Dar nimic nu e mai catastrofal în consecințe pentru devenirea istorică a unei națiuni decât o credință clădită pe temelii din capul locului utopice. Căci de aici până la cultul acelui șovinism vid și fad, de care s'au făcut vinovate atâtea popoare, mai e doar un mic pas.

O realitate istorică, menită parcă anume să stee la baza unui sentiment al destinului etnic, este epoca lui Ștefan cel Mare. Vestitul Voevod, prin actele sale de genială strategie, îndreptățește până la un punct un foarte sănătos orgoliu românesc. Conștiința superiorității noastre ne apare astfel un act sufletesc pe deplin justificat.

Cazul se repetă cu Mihai Viteazul. Sub sabia lui de fulger, țara și-a rotunjit pentru o clipă trupul rupt în bucăți nedrepte. De-o explozie a sentimentului național — lucid și calculat, — evident nu poate fi vorba. Ci mai de grabă de un gest în care substanța românească a izbucnit spontan, ca trunchiul de gorun dintr'o sămânță nevăzută.

Alături de aceste manifestări tipice ale fondului nostru străbun, care pe planul creației spirituale corespund apariției unui Eminescu, Hașdeu sau Creangă, — se cere așezată și ocuparea eminamente românească a Ungariei — socotită fiind ca o expresie concludentă a sentimentului de expansiune sau cu un alt termen, de nestăvilită circulație, a sentimentului de imperialism românesc.

Revoluția națională dacă în numele unui salt de foarte problematică șansă salvatoare va neglija linia marilor fapte ale trecutului, frângând astfel firul dar și omogen al tradiției românești, își va trăda rostul, cauzând o groaznică prăbușire în chiar zonele lăuntrice ale ființei noastre colective.

Credințele și elanurile românismului trebuie să se reverse toate în brazda continuității. Asta nu exclude mistica actelor transfiguratoare, fără de care o istorie tânjește în somnolență. Dimpotrivă.

Septimiu Bucur

Secătura târîtoare

Sensul vieții ne apare adesea învăluit în liane confuze, care-i turbură adânc limpezimea și-i sting flacăra atitudinilor de pisc. De aceea marea majoritate a oamenilor își duce viața pe picioare de omidă vâscoasă lăsând pe frunza zilelor lor o dâră meschin de oloagă. Urmăriți pri niarbă o astfel de omidă. Nepăsătoare de chemarea florilor din vârful bujorilor și mândră de udul cu care spurcă pământul pe care-l calcă, își trăește parcă un destin care te revoltă. Iar când omul își coboară viața la rangul orizontal de omidă, cu toate privilegiile lui de târîtoare, revolta te chinuește crunt, cu înmiită justificare. Căci sunt oameni, neînchipuit de mulți, teribil de geloși pe destinul acestor târîtoare, din lumea cărora nu numai că nu încearcă să se smulgă, dar țin cu îmbecilă încăpățânare să o monopolizeze exclusiv pentru ei. Curbate astfel sub nivelul uman al vieții, fâpturile acestea fără măduvă, în care n'a zbârnâit niciodată nervul unei fapte mari, degradează specia căreia aparțin, cu mândria idioată că și-au îndeplinit datoria, ba că au făcut mai mult decât trebuia. Acești inconștienți forfotesc din plin în toate unghiurile veacului nostru.

Evul modern a cunoscut însă una din cele mai băloase târîtoare, de care te împiedici la toate răspântiile europene și care colcăe ca paraziții într'un cadavru, în toate cotiturile țării noastre. Ați ghicit poate că este vorba de omul politic. Dar nu vă grăbiți. Nu m'am gândit la „omul politic" în sensul clasic al cuvântului, pe care Platon l-a căutat printre „filosofi" și i-a dat în seamă rosturile „cetății". Omul politic de speță platoniană, în al cărui suflet de aur tremură permanent grija rosturilor naționale, înfloresște rar în cuprinsul unui veac. Noi am avut câteva personalități de uriașe proporții politice și-l avem astăzi pe Niculae Titulescu, acest dulău de rasă care păzește cu credință granițele țării. Nu de acest om politic este vorba. Ci mă gândesc la paiața de trepăduși ai cluburilor, cu sau fără mandat parlamentar, acest tip hidos al lichelei moderne, care a destrămat, după războiu sufletul neamului și a frânt în el axa marilor aspirații. Căci în tărtăcuta acestor specimene nu-și găsește rezonanță nici un entuziasm, nici un gând înalt. Prin creerul lor afânat vâjâie perversitatea politică, împrospătată continuu de mirajul câștiguelii prin „șef". Te îngrozești de câtă prostie sunt capabile aceste secături. Câțiva ani în urmă, în vâltoarea unei campanii electorale, un valahist — fost ministru și național-țărănist — asmuțea cătilinar lumea pe pădurile regale dela Cocioc, ca să poată smulge bieților săteni câteva voturi, fără care i-ar fi fost în pericol diurna parlamentară. Alt fanatic intru prostie și demagogie, perora cu spume foarte retorice, împotriva obligativității cursului primar, făcându-și un punct esențial de program politic din a desființa această obligativitate, dar... să-l voteze. In definitiv ce-a rămas din politicianismul de după război, afară de această aprinsă sete de voturi cu orice preț, care nu-i altceva decât termometrul incapacității organice a unui partid sau a unui ins? Iar minciuna și perversitatea, politică sau nu, te țin vecin pământului, ca pre-o târâtoare, fără coloană vertebrală.

De-asupra acestui vâse uman însă, care seacă noblețea unui neam, există o elită de exemplare care despică epoci istorice și le umple cu fapte luminoase și gânduri îndrăznețe. Prezența lor în istorie e asemănătoare unui fulger în adâncul unei nopți de smoală. Un potop de jar eterat în zig-zag, care împrăștie negurile și taie drum spre luminiș. Această elită justifică poziția regală a omului în natură și realizează concret comuniunea dintre cer și pământ. Prin inima privilegiaților elitei de care vorbim trece verticala vieții eroice.

Dar nu întotdeauna izbutesc oamenii cari se zbat pe verticala vieții să descifreze rostul autentic al existenței lor, să-l despresoare din lianele care-i învălue limpezimea. Și aceasta din cauza unei aderențe insuficiente ,sau a unei orientări greșite. Așa se explică dece personalități de dimensiuni istorice se frământă până la sfârșitul vieții în jurul unor întrebări care nu se lasă deslegate. In acest punct înflorește scepticismul și derivatul lui modern, pesimismul. Oamenii cari izbutesc să se integreze acestui plan cenușiu de viață, se smulg de sub destinul degradării umane, dar nu se pot înălța până la un nivel eroic și de aceea majoritatea acestor oameni sfârșesc prin actul negru al sinuciderii, după ce mai întâiu au dus o viață tristă ca o zi de toamnă umedă. Așa a sfârșit de pildă N. Zaharia, autorul unei vieți a lui Eminescu, om de apreciabilă formație intelectuală. Acesta, răscolit de acea falsă filosofie a zădărniciei totale, a crezut că a găsit în Eminescu un exemplar de pesimism integral. S'a înșelat însă ca atâția alții. Eminescu n'a fost un pesimist. A fost un cap cu frunte prea luminoasă ca să nu poată vedea frumusețea de statue vie a atitudinilor eroice. Dacă într'o parte din poezia lui adie o undă pesimistă, faptul acesta nu trebue să ne dezorienteze. Pesimismul lui Eminescu este numai aparent. In fond, tonul posomorât din scrisul eminescian rezultă din profunda conștiință a poziției noastre ingrate față de valorile înalte ale vieții. Deci nu poate fi vorba de acel permanent strigăt disperat care sfâșie scrisul lui Leopardi, pentrucă nu s'a putut înălța la nivelul marilor înțelegeri, ci doar de-un ton negru, care rotunjește mai luminos muchiile epicei eminesciene. Căci pornit pe calea eroică a vieții, orice gest, orice atitudine cuprinde în sine ceva din grandoarea spicului războinic. Comparați cu astfel de uriași, cât de hidoși ne apar oamenii meschinului și ai platitudinii cotidiane! De-aceea poate a izbit Eminescu cu atâta inversunare în aceste caricaturi umane. Il durea adânc contrastul dintre lumea lui „nemulțumitoare și rece" și tembela nepăsare a viermilor din țărână. Revolta lui Eminescu fulgera în scrisul lui zilnic și vrea să desmorțească în semenii lui nervul mândriei naționale și al demnității umane.

Vă gândiți poate că de'ndată ce nu oricare din noi e un Eminescu, e fatal ca pe toți să ne pască destinul trist al târâtoarelor. Vă înșelați. Nu e nevoe să fii geniu, ca să-ți trăești viața vertical. E deajuns să dai faptei tale caracterul și sensul unei rugăciuni, s'o faci cu devoția cu care îți faci cruce, cu evlavia cu care sărută o icoană. E deajuns să-ți scri gândul, sau să dai cu sapa la rădăcina porumbului, cu sentimentul cu care bătrânele pun untdelemn în candele, pentru ca fapta ta să te salte pe înălțimi luminoase. Înțelepciunea noastră populară știe acest lucru și-l trăește ca pe-o realitate organică. Dacă satele au fost turburate, în ultimul timp, în seninătatea lor, răspunderea o poartă, în deosebi, secătura politică, acest ferment negru de destrămare socială și națională, care — cu o perversă încăpățânare și-a făcut un crez din a zgudui așezămintele de temelie ale neamului și a strâmba rosturile înalte ale vieții.

A stârpi secătura politică, iată încă o sarcină pe umerii noștri.

E un comandament al vremurilor noui și al României de mâine, care freamătă în viziunea lui Sfarmă Piatră, ca un luceafăr în eleștarul apelor.

Nițâ Mihai

Generalul Mărdărescu și misiunea aliată primesc defilarea la divizia 7-a infanterie. Buda-Pesta, Septembrie 1919.

Defilarea trupelor române din divizia 8-a la Kolomeco, Polonia, 31 Iulie 1919.

Prizonieri români sosiți din lagărele austro-ungare. Martie 1918.

Copiii săraci ai Budapestei hrăniți de trupele române. 1919.

Destinul celor două lumi

Izbânda fascismului în Italia a însemnat pe lângă neașteptata invigorare a unui neam printr'un principiu politic, pe lângă strălucitoarea renaștere a tuturor calităților etnice adormite, mai ales o viguroasă redresare culturală. S'au realizat sub semnul literal, în epoca aceasta în care timpul e atât de scump și de mic, minuni de o impresionantă măreție. Arta italiană, care trăia în secolul trecut și la începutul acestui veac chiar, din comoara cu nimic sporită a Renașterii constituind un fel de regiune moartă în care vorbea ochilor numai frumusețea unui trecut, reînvie astăzi sub ochii noștri pentru a-și relua locul de frunte în concertul artistic european. Cine a săvârșit acest miracol? Forța morală a unui om. Mussolini e astăzi nu numai președintele unui guvern, inițiatorul unei mișcări politice, organizatorul unui stat, ci mai mult, deschizătorul unei epoci artistice noua pentru poporul lui.

Omenirea e stăpânită azi de două ideologii ,de două feluri de a vedea lumea, corespunzând unor latențe sufletești care acceptă sau resping aceste curente antagonice. Oricâtă asemănare s'ar părea că există între fascism și comunism privite ca o unică manifestare a sufletului agonic modern, se vede limpede prăpastia care le separă, diferențiind nu două aspecte ale aceleiași frământări. ci două lumi, una care moare alta care acum începe, deschizând un nou ciclu de cultură.

Și dacă acum se aude încă vorbindu-se despre o artă nouă sovietică, despre omul nou al realizărilor marxiste, despre crearea unui nou sens în viața de acolo. nu sunt toate acestea decât ridicule încercări de a se îmbrăca un mormânt în scutecele proaspete ale unui leagăn. Mistificarea e evidentă. Însăși acea artă proletară atât de trâmbițată, nu e în toate compartimentele ei decât o groaznică decadență care-și trăește ultimele clipe, agățată ca un vâsc pe trunchiul imens al producție antebelice. Literatura lor ? Dar se poate vorbi de o literatură rusă contemporană în afară de Bunin, Merejkovski. Chmelov, adică refugiații de urgia distrugătoare a *sensului cel nou*? Filosofia ? Dar Berdiaeff e mi se pare la Paris, gonit de aceeași furie... *creatoare* a oamenilor *noui*. Teatrul ? Nu e decât o copie disgrațioasă și proletară a ceeace sub regimul țarist atinsese culmi. Muzica sovietică ? Însăși această imperechere de cuvinte e hazlie ca o mahalagioaică cu lorgnon. Stravinsky își poartă și el desaga exiliului prin capitalele europene. Cât despre magnifica artă cinematografică, se poate spune că amintește întocmai peliculele pe care americanii le produceau în 1920. Iată tot ce s'a făcut, sau mai de grabă tot ce s'a stricat cu frenezie în douăzeci de ani de *refacere*.

Nu se poate totuș pretinde că bolșevismul a fost o mișcare inutilă sau numai dăunătoare. Numai la vreme de boală intervine medicul. Ca o aprigă voință de salvare aparu atunci fascismul. Omenirea trăia concomitent o agonie și o renaștere. Comunismul reprezenta ceeace filosofii profetizaseră culturii europene degenerată, fascismul punea prima piatră a unui edificiu nou pe care veacurile ce vor urma îi vor înălța. Mussolini e cel dintâi OM NOU al vremii noastre. Italia e prototipul ideal al epocei, pe care brațele lui au deschis-o tumultos.

Ce e astăzi — ca o zdrobitoare comparație — arta italiană față de surogatul sovietic ? E luminos pentru orice minte faptul că niciunul din marii reprezentanți ai culturi italiene nu și-au părăsit țara la întronarea regimului fascist, primindu-l cu toții ca pe o eliberare, încadrîndu-se în el organic. Giovanni Papini ocupă cea mai de seamă catedră universitară a Italie, pe care au ilustrat-o pe rând Carducci și Pascoli. Pirandello conduce o instituție creată anume pentru opera sa singulară, celebrul „Teatro sperimentale" din Roma, pornit din inițiativa genială a Ducelui. Massimo Bontempelli e directorul marilor reviste „L'Italia leteraria" și „Quadrante". Gabriele D'Annunzio. Grazia Deledda. Arturo Marpicatti. Alfredo Panzini, Marinetti, Ada Negri, Benedetto Croce, alcătuesc impresionanta falangă a Academiei italiene. Tineri și bătrâni, literați, poeți și filosofi, luptă crâncen pentru cât mai marea glorie a patriei lor.

Teatrul italian trăește azi cea mai strălucită perioadă a existenței sale, care dela populara „commedia dell'arte" se izolase într'o searbădă mediocritate.

In cartea sa „Il Fascismo e l'arte", Francesco Sapori descrie acest „risorgimento" teatral inaugurat prin faimoasele reprezentații în aer liber, pe scenele vechilor teatre grecești și romane, organizate de „Istituto nazionale del dramma antico", cu un repertoriu alcătuit din piesele lui Sofocle, Euripide, Aristofan și încheiate prin acele unice „Carri di Tespi" (carele lui Tespi). Aceste „carri di Tespi" sunt teatre mobile, încărcate pe câteva camioane automobile, care cutreeră peninsula dela un capăt la celălalt dând spectacole mai ales în orașele lipsite de săli spațioase.

In Roma se construește cea mai vastă cetate universitară a lumii. Italia întreagă asistă cu pasiune la desgroparea monumentelor antice. Cartea italiană e cea mai eftină și cea mai frumoasă. Însăși plastica spațiului italian prinde o față nouă modelată spontan după rezonanțele de azur ale „Giovinezzei". Spiritul a învins materia, iarăși.

Semnul lumii celei noui pe care Berdiaeff o aștepta fără să o vadă, a apărut.

Vintilă Horia

Flăcări de mizerie

Cu deosebit interes și cu mult amuzament logic, citeam anul trecut în săptămânalul cultural al familiei Donescu, scrisorile unui tânăr român dela Berlin.

Nu-mi amintesc titlul acelor scrisori, pentrucă nu aveau nici cel puțin importanța unor notițe; îmi amintesc doar, că erau trimise din Berlin — poate singurul argument științific apreciat și de autor — că purtau semnătura domnului Emil Cioran, și că domnul acesta scolea niște mugete de taur înjunghiat în fața înspăimântătorului nostru adamism cultural.

Nici nu ne gândim să credem că domnul Oswald Cioran ar fi capabil de-o analiză serioasă a fenomenului cultural românesc, și în consecință, departe de noi orice intenție de a-l discuta. Ar fi și naiv și caraghios! Totuși, problema reluată de domnia-Sa, e deschisă ceva mai demult, și se întinde pe dimensiuni mult mai adânci și mult mai largi. Multe păreri de rău că nu putem să-i atribuim domnului Cioran nici meritul acesta. Problema stilului ca fenomen fundamental al culturii umane, a trecut printr'un cer de adâncite și subtile discuții. Până acum punctul de înaltă oprire se pare teoria morfologică, care încearcă să reducă stilul cultural la forme derivate numai din sentimentul spațial. Autorul acestei mărețe teorii care a umplut multă vreme aerul vremii, a fost decurând dispărutul Oswald Spengler. Dintr'un spirit de sincer respect pentru memoria lui, atragem atenția ignoranților, să nu-l confunde oarecum cu domnul Oswald Cioran. In studiul „orizont și stil" apărut pe la sfârșitul lui 1935, domnul Lucian Blaga, din înălțimile sale de gândire, dă problemii o nouă adâncire; vederile de verzi străfulgerări ale domnului Blaga, se întind mai împrăștiat și cuceresc spații mai întinse de înțelegere în ceruri necunoscute de lumini. Teoria mai nouă a marelui român, se figurează pe o viziune mai largă, potrivit căreia, stilul apare ca rezultatul unei întâlniri de mai mulți factori discontinui legați străvechi într'un afund de țară în mare inconștient. Inima lor de jar e un cosmos de larve independente; ele nu derivă una din celelalte și nici nu se subsumează una alteia. Activitatea lor este liniar paralelă, dar totuși sunt pe un plan de asociabilitate; dealtfel, acestea este singurul lor raport prin care se pot alcătui într'un statornic complex psihologic abisal.

Angajat pe câmpul acesta larg, domnul Lucian Blaga încearcă vederile sale generale asupra fenomenului cultural românesc. Articolele de înalt stil și viguroasă gândire filosofică, le-a cules în volumul recent apărut, intitulat „Spațiul Mioritic". Nu voim să fim prea nedrepți cu adâncile fântâni de adâncă simțire ale domnului Blaga, și deaceea ne abținem dela orice comparare, fie chiar prin contrast, cu domnul Emil Cioran. Domnul Lucian Blaga are gândiri de prea cerești fulgere și viziuni prea stelare, ca să poată fi comparat cu domnul Cioran, devenit „apariție fenomenală în filosofie" numai printr'o proaspătă glumă sinistră a domnului Mircea Eliade, din pasiunea inată de-a distra universul. Dar pe noi ne interesează problema în sine, așa cum o vede Lucian Blaga. Există, desigur, un fenomen cultural românesc, un trăznet abisal de românism, descris de proprile sale determinante sufletești; un cristal viu de puteri creatoare românești. In spațiile de curate lumini ale cristalului, se vede înainte de toate, un anume ondulat orizont spațial, cel mioritic, și la fel un anume orizont de înaintare legănată în timp. Aceste două întinderi formează liniile de sistem, coordonatele carteziene ale spiritualității noastre culturale „Fuzionează cu aceste orizonturi înainte de orice, un sentiment al destinului, trăit tot ca o unduire, ca o alternanță, de suișuri și coborâșuri, ca o înaintare într'o patrie siderală, unde se urmează ritmic dealurile încrederei și văile resignării". Mai vine pe urmă o linie albă de alta determinante; o atitudine hotărâtă către lumile „organicului" și-o aplecare de transfigurare „sofianică" a realității. Năzuința formativă se orientează în deosebi spre formele geometrice și stihiale; se mai lasă peste lumea aceasta de ascunzișuri românești, fulgerul dragostei de pitoresc și apoi un foarte vădit simț al măsurii și întregului.

Se desprinde aici, o mare și stelară constelație abisală românească; un mare incendiu ascuns, sufletesc, românesc. Dar ca să-l observăm, trebue să fim serioși și să nu lăsăm să ne iasă prin spărturile craniului flăcările mizeriei logice.

Axente Sever Popovici

Prizonieri germani luați în luptă.

Interogatoriul unui prizonier. Szolnok, August 1919.

Note, polemici, înfierări

N. Paulescu și Basarabia

Marele savant Paulescu, ca multe alte genii, ce a avut neamul românesc, a rămas un mare necunoscut, cum a afirmat și d. Toma Vlădescu în „Sfarmă Piatră". Dar dacă acest mare profesor, cugetător fără seamăn, filosof și fiziolog neîntrecut, profund creștin și naționalist de neobișnuită tărie, — cu toată iubirea față de neamul său, a fost sortit să rămână în umbră și dat uitării din nerecunoștința acelora pe care i-a iubit atât de mult, — apoi pentru Basarabia, doctrinarul Paulescu, odată cu moartea sa, trecea la pomelnicul celor de veșnică uitare.

Subliniez acest act de tristă durere, deoarece cineva uitând pe acest strălucit far al naționalismului neșovăelnic, uită că mai are de trăit încă un sfert din viață, poate, cel mai fericit. Însă dezastrul decurgător din această necunoaștere, pentru Basarabia, a fost cu succes înlăturat. Și cel ce a adus în Basarabia sămânța de eternă fructificare a filosofului Paulescu, este fericitul și distinsul lui urmaș, d. Nichifor Crainic. Ca o pasăre măiastră, neuitatul profesor de mistică la Facultatea de Teologie din Chișinău, cu lacrimi a cântat întreaga învățătură a universalului savant, în cele 12 prelegeri ținute studenților acestei Facultăți. Și deși prelegerile scrise s'au perdut, însă cele sădite în acest tineret, nu s'au perdut, ci aduc rod an cu an, formând astăzi o generație care umbrește întreaga Basarabie, dându-i un aspect nou: Basarabia naționalistă!

Astăzi N. Paulescu devine din ce în ce mai cunoscut întregii suflări românești, și după cum am zis și Basarabiei, apărând în lumina sa adevărată, în strălucitoarea aureolă de sfânt, ce a consfințit doctrina naționalistă prin cea mai sănătoasă cugetare. Și aceasta se datorește în mare parte inediților „N. Paulescu" și mai ales d-lui Al. Gregorian, care prin „Sfarmă Piatră" duce o intensă propagandă naționalistă, ce a avut un puternic ecou și în Basarabia.

Și ca dovadă a afirmațiunilor de mai sus, este că în fața Sf. Altare din Basarabia se înalță rugăciuni pentru veșnica pomenire a aceluia ce a fost N. Paulescu.

Astfel, Duminică 19 Iulie a. c. în com. Tanatari jud. Tighina, din inițiativa subsemnatului în calitate de șef de sector al partidului Național Creștin, s'a oficiat un parastas de împlinire a 5 ani dela moartea lui N. Paulescu.

Pela orele 10 dim. tineretul lăncier din sectorul Tanatari, încolonat în echipe și cu drapelele în frunte, s'a îndreptat spre biserică (dorința de totdeauna a lui Paulescu: ca tineretul în coloane și cu svastica la mână Duminica să meargă la biserică), unde s'a oficiat de către subsemnatul un evlavios parastas în asistența câtorva sute de tineri și bătrâni.

Cred că gestul acesta față de fondatorul naționalismului român, a fost îndeplinit și de alți colegi de universitate, astăzi preoți, și care au audiat pe d. Nichifor Crainic și citesc intimoasa revistă „Sfarmă Piatră". Aceasta e N. Paulescu pentru Basarabia: strălucitul doctrinar și cugetător al ideii naționale și creștine, pe care provincia dela Nistru cu jurământ sfânt îl urmează!

Preot Gh. Mihalache

„Vremea"

„Vremea" a fost întotdeauna o gazetă așa și așa, fără direcție, fără stil, fără o ideologie clară sau, mai precis, fără nicio ideologie, dar ale cărei realizări meliocre aveau meritul de a porni dintr'o inițiativă onestă a doi frați Donescu. În timpul din urmă, însă, foaia aceasta îmbătrânită cu desăvârșire, în coloanele căreia se încearcă toate vânturile și se întâlnesc perciunii unui întreg ghetto de scriitorași evrei, a devenit foarte obrasnică. Ea are acum „atitudini", judecă, distribue certificate literare și politice, e dată dracului.

Iată, de pildă, cineva ne semnalează că de câteva săptămâni „Vremea" atacă încontinuu pe d. Nichifor Crainic pe tema.... ortodoxiei și a gândirismului.....

Ce putem discuta noi cu o publicație semi — semidoctă, semiliterară, semiromânească și semită, cum e „Vremea", aici, pe înălțimile rarefiate ale ortodoxismului și ale „Gândirei" ?

Destul să spunem că domnul acela, care încearcă acum o „discuție" cu Nichifor Crainic a bătut disperat ani dearândul la porțile de cleștar al „Gândirii", fără niciun rezultat.

Și acum se mai găsesc în cuiul de la umblătoarea redacției noastre, vreo două sute de poezii d'alea semnate, Mișardei, Coșardei, Preșardei — sau așa ceva....

Bizarele declarații ale generalului Franco

Spania se sbate de câteva săptămâni în blestemul celei mai sângeroase revoluții iberice. Comunismul a anarhizat total un popor al cărui sfâșietor destin ne doare întâiu de toate ca latini.

Războiul civil de astăzi este poate singurul legitim în istoria incendiară a spaniolilor. El vine la capătul unor suferințe înnarabile. Bisericile arse și transformate oficial în prăvălii, preoții uciși, călugărițele batjocorite și omorâte, dau Spaniei un aspect de Egipt biblic, bătut de plăgi.

Poate că mișcarea antibolșevică va readuce pacea la Madrid. Nu știm, însă, dacă ea va impune Spaniei și un regim durabil, monarhic, sub semnul protegiului al crucii.

Se pare că inșiși conducătorii insurecției nu sunt lămuriți în această privință. De unde se spunea la început că lupta se dă pentru Rege, zilele trecute generalul Franco a declarat că n'ar fi vorba de o mișcare monarhistă, ci pur și simplu, de una antimarxistă. General Franco a adăogat apoi că revoluția se face în numele principiilor de „libertate, egalitate și fraternitate". Ori, noi știm că asta este devisa revoluției masonice de'a 1789 și a lojilor subterane.

Declarațiile lui Franco sunt cel puțin bizare. Dumnezeu mai știe ce vrea Spania !

Om cinstit

Pe peronul gării Brăila au fost arestați câțiva pungași de buzunare, asupra cărora s'au găsit mai multe ceasuri furate.

D. Eduard Mirto, cunoscutul neonaționalist, nu era printre ei.

Groază de apă

D. dr. N. Lupu rămâne în străinătate până la mijlocul lunii viitoare.

A fost informat probabil de d. Viclamandi care a trecut spre Vichy, că pe alei, pe la noi au început ploile...

Tradiție*)

„Onorabilul delegat al Ungariei a mers până la a spune: „Atunci când cineva nu are tradiție, se sprijină pe propagandă".

Românii n'au tradiție ? Așezați pe meleaguri pe cari n'au încetat să le

locuiască de când au fost aduși de împărații Romei, românii se găseau acolo pentru a primi pe ungurii cari veneau din Asia.

După două mii de ani, sunt în măsură să spună poporului ungar, care se fălește cu o tradiție numai milenară: „Suntem tot aci; rămâneți fiindcă ați venit, dar cu condiția ca să-și păstreze fiecare locul".

Dar bine înțeles, nu aș îndrăzni să cer delegatului ungar să revină asupra concepțiunii ce are despre tradiție. Ar fi o contradicție în plus și inutil totodată. Din spirit de conciliațiune nu o voi cere, ci mă voi mulțumi să spun: „Să admitem că atunci când n'ai tradiție, te sprijini pe propagandă. Dar aș putea să știu de ce popoarele care au tradițiune fac propagandă și chiar multă propagandă?".

*) Din discursul d-lui N. Titulescu, ținut la 10 Dec. 1934 la Geneva, după asasinarea Regelui Alexandru al Iugoslaviei.

Meritele d-lui Gr. Filipescu exploatate la Addis-Abeba

Ziarele ne aduc știrea că un inginer român a fost la curtea imperială dela Addis-Abeba, s'a însurat cu

domnișoară bogată și a fost cununat chiar de fostul împărat.

„Să știți că Negusul l-a luat drept d. Grigore Filipescu. fiindcă și acesta este tot inginer!

Elogii pentru Stere

D. Nicolae Iorga se revoltă și cere guvernului sancțiuni contra d-lui Victor Iamandi, care a făcut elogiul lui Stere la Iași.

D. profesor este prea sever. Iamandi, suntem siguri, se căește acum. Elogiul a fost o prostie comisă în stare anormală ! Când era treaz !

Mutări...

Generalul Franco era șeful marelui stat-major spaniol și pacificatorul Marocului.

Guvernul Frontului popular, cunoscându-i sentimentele naționaliste, îl trimisese în insulele Canare.

Generalul Mola, care deținea un comandament în Maroc, fusese mutat la Pampeluna.

Generalul Godet, inspector general al armatei, a fost transferat în insulele Canare.

Șeful Falangei spaniole nu iartă...

Reacțiunea anti-comunistă din Spania s'a cristalizat, în ultimele săptămâni, în jurul Falangei spaniole, condusă de tânărul și curajosul José Antonio Primo de Rivera.

Metoda întrebuințată de șeful noilor grupări naționaliste spaniole e simplă: el nu iartă niciodată. Pentru fiecare membru al Falangei, asasinat, moare un comunist. La incendierea unui sediu falangist, se răspunde prin arderea unui cuib de comuniști...

Un Kerensky spaniol

La isbucnirea revoluției naționaliste din Spania, Casares Quiroga, președintele consiliului, s'a grăbit să-și dea demisia. El a fost înlocuit prin Martinez Barrio, mare francmason și sectar periculos.

Totuși, conform dorinței stângii, o ultimă remaniere l'a adus în fruntea guvernului pe un anume Giral, omul de încredere al partidului comunist.

Din efectele arșiței...

Ultimele declarații politice ale d-lui Mihalache au făcut senzație și consecința lor e încă nebănuită. Fără 'ndoială, ele constituie unul din primele efecte ale valului de căldură ce s'a abătut asupra țării românești.

A spus, anume, învățătorul dela Topoloveni, că e contra Frontului popular și că se face forte să desființeze comunismul, cu ajutorul gărzilor țărănești.

Cum vor reacționa faimoasele gărzi pe care le-am văzut defilând cu pumnul strâns, în piața Română ?

Ce va zice doctorul Lupu și, mai ales, ce vor crede... țăranii Parisului ?

Cereți la toate chioșcurile și depozitarii noștri din țară

Viețile de basm și de aur ale banditilor din Strada Sărindar

O broșură elegantă de 40 pagini în culori și cu clișee

5 LEI

Anul II, Nr. 36 Lei 6 Joi 30 Iulie 1936

Sfarmă Piatră

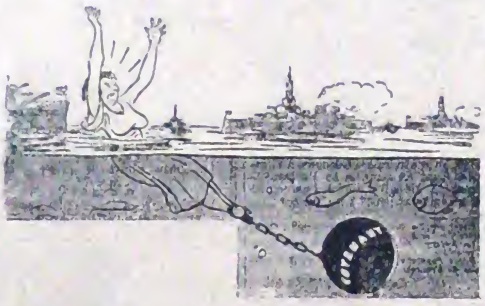

Europa: — Cum să mă salvez cu greutatea asta de picioare?
(Settebello)

STANGA: Chestiunea europeană

REAPTA: Lumea: Miroase urit. Trebuie o inmormântez cât mai curând.

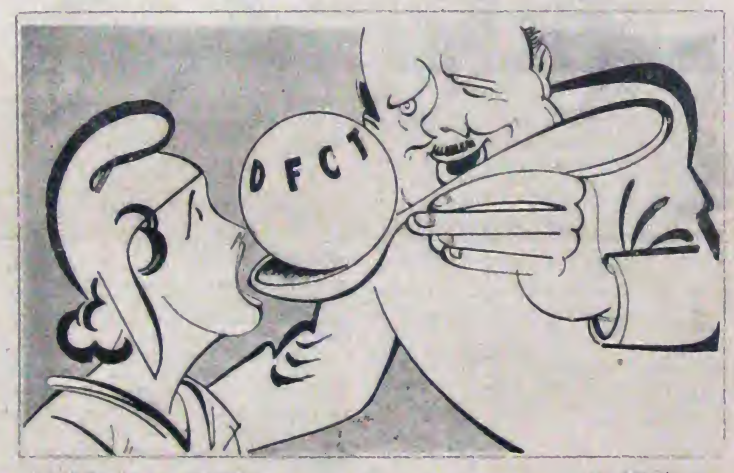

14 Iulie, Luarea Pastilei (Le Rire)

Intâlnirea „fraţilor" Vaida şi Argetoianu

Situaţia din Palestina
(Der Stürmer)

Vulpea geneveză către cocoşul japonez:
— ...Dacă ai avea glasul ca penele... — Dar cocoşul japonez ţine bine prada (mandatul asupra vechilor colonii germane din Sudul Pacificului); el nu-i dă drumul.
(Csaka Pakkou)

La Geneva — D-l fotograf a descoperit porumbelul păcii.
(Der Stürmer)

TIPOGRAFIA ZIARULUI „UNIVERSUL", BUCUREŞTI, STR. BREZOIANU, 23—25